

VERSLO PRAKTINIO MOKYMO FIRMŲ SĖKMĖS VEIKSNIAI

Rasa Romerytė-Šereikienė¹, Jurgita Martinkienė^{1,4,5}, Adelė Stonienė³, Rimantė Morkūnienė²

¹Vakarų Lietuvos verslo kolegija, ²Klaipėdos kolegija, ³Klaipėdos verslo ir technologijų kolegija,

⁴Klaipėdos universitetas, ⁵Vytauto Didžiojo universitetas

el. paštas: rasa.romeryte@gmail.com, jurgita.martinkiene@vlvk.lt, adele.stoniene@gmail.com,

rimante_morkuniene@yahoo.de

Rasa Romerytė – Šereikienė. Edukologijos magistrė. Vakarų Lietuvos verslo kolegijos vadybos katedros asistentė, VPMF vadovė. Mokslinių tyrimų kryptis – socialiniai mokslai.

Jurgita Martinkienė. Vakarų Lietuvos verslo kolegijos Vadybos katedros vedėja. Mokslinių tyrimų kryptis – socialiniai mokslai.

Adelė Stonienė. Magistrė. Klaipėdos verslo ir technologijų kolegijos lektorė, VPMF vadovė. Mokslinių tyrimų kryptis – socialiniai mokslai.

Rimantė Morkūnienė. Filologijos magistrė. Klaipėdos kolegijos odontologinės priežiūros katedros lektorė, studijų skyriaus vedėja. Mokslinių tyrimų kryptis-humanitariniai mokslai.

Anotacija

Verslo praktinio mokymo firmos - tai įmonės, kurios imituoja tikrų įmonių veiklą, prekiauja tarpusavyje per SIMULITH tinklą Lietuvoje bei EUROPEAN tinklą pasaulyje. Jos atspindi visus tikroje įmonėje vykstančius procesus. Tokiu būdu VPMF dėka žmogus išmoka pagrindinių verslumo principų būtinų dirbti realioje įmonėje, susipažįsta su naujausiomis informacinėmis technologijomis, verslo įmonėse naudojama programine įranga, tobulina gebėjimus bendrauti užsienio kalbomis, vysto socialinius gebėjimus – pasitikėjimą savimi, bendravimo įgūdžius, gebėjimą dirbti savarankiškai ir komandoje ir kt. VPMF veikia mokymo institucijose, kurios rengia būsimus ekonominio, verslo vadybos profilio specialistus. Užsienyje tokios firmos veikia ne tik mokymo institucijose, bet ir darbo biržose, neįgaliųjų organizacijose, įvairių moterų asociacijose, kuriamos prie stambių įmonių, kur mokosi savi darbuotojai. Straipsnyje atskleidžiami verslo praktinio mokymo firmų sėkmės veiksniai.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: Verslo praktinio mokymo firma, EUROPEAN centras, SIMULITH centras, sėkmės veiksniai.

Abstract

Business practical learning enterprises (BPLE) simulate the activities of real world enterprises. In Lithuania they trade between themselves throw SIMULITH network and in other countries - EUROPEAN. In these enterprises the real enterprise processes are simulated. In this way learner can learn basic business principles required in real enterprises, get know with modern information technology and software used in business enterprises, improve foreign language qualities and social competences such as self confidence, constructive communication, self organization and team work. BPLE operate in education institutions which prepares economical and business administration profile specialists. Abroad BPLE works not only in educational institutions, but also in jobcentres, disabled people organizations, women associations and also in large enterprises for workers training. In this article the success factors of BPLE are presented.

KEYWORDS: Business practical learning enterprises, EUROPEAN centre, SIMULITH centre, success factors.

Įvadas

Europos Sąjungos plėtra, nuolat besiplečianti bendra verslo rinka kelia naujus uždavinius Europos sąjungos šalims gyventojų užimtumo srityje. 1997 metais Liuksemburge priimta, vėliau tobulinta Europos užimtumo strategija (EUS) šiuo metu akcentuoja tris pagrindinius prioritetus: visišką užimtumą, darbo kokybės ir produktyvumo gerinimas bei sanglaudos ir socialinės integracijos stiprinimas. Skatinant gyventojų profesinį tobulėjimą, diegiant suvokimą apie būtinybę mokytis visą gyvenimą, ieškant naujų verslumo ugdymo būdų - siekiama kiekvieną šalies gyventoją padaryti konkurencingą naujojoje Europos darbo rinkoje ir suteikti jam gebėjimus bei galimybes sėkmingai dirbti bet kurioje Europos Sąjungos šalyje. Europos Sąjungos užimtumo strategija taip pat įpareigoja iki 2010 metų pasiekti 70% užimtumo lygį, mažinti ilgalaikių bedarbių, ypač moterų, bedarbystės lygį bei skatinti vyresnio amžiaus žmonių užimtumą.

Viena iš verslumui ugdyti bei įvairaus amžiaus, lyties bei socialinės grupės asmenų integracijai į darbo rinką priemonių yra verslo praktinio mokymo firmos (toliau tekste VPMF). VPMF ugdome verslumą per praktiką, suteikdamos mokymo procese labiausiai trūkstamų teorinių žinių bei leidamos VPMF darbuotojui (studentui) pačiam „prisiliesti“ prie firmoje kuriamo verslo proceso, naudojamų dokumentų, programinės įrangos.

Pasak R. Norkūnienės (2005), Lietuvos aukštojo universitetinio mokymo institucijos didelį dėmesį skiria praktiniam specialistų, atitinkančių darbo rinkos poreikius, rengimui ir prisideda prie strateginių šalies uždavinių sprendimo. Tačiau specialistai (Pociuvienė ir Stonienė, 2007) pastebi, praktinis kolegijų studentų mokymasis yra problematiškas - sudėtinga studijų metu įgytas teorines žinias pritaikyti praktikoje. Kaip teigia minėtos autorės, studentai, atlikdami praktiką įmonėse, ne visada turi galimybę susipažinti su įmonės visų skyrių veikla, su ten vedama dokumentacija, realiais darbo organizacijose principais, tai reiškia neturi galimybių tobulinti teorinių paskaitų ir praktikumų metu įgytų kompetencijų.

Verslo praktinio mokymo firmos Lietuvos kolegijose veikia keletą metų. Kai kurių veikla yra labai sėkminga. Praktiškai reikšminga atskleisti tokių VPMF sėkmės veiksnius – tokių veiksmų atskleidimas padėtų visoms praktinio mokymo firmoms tobulinti savo veiklą, o naujoms besikuriančioms VPMF padėtų kryptingai organizuoti savo veiklą, kad ji būtų sėkminga.

Mokslinės literatūros ir praktinės situacijos analizė parodė, kad viena iš verslumui ugdyti bei įvairaus amžiaus, lyties bei socialinės grupės asmenų integracijai į darbo rinką priemonių yra verslo praktinio mokymo firmos (VPMF).

Lietuvos kolegijose jau veikia nemažai VPMF. Kaip parodė A. Stonienės (2005, 2007), D. Mikalkevičienės

(2005), B. Janulevičienės, M. Paškevičienės, D. Olbutienės (2005), R. Bačiulytės (2004), R. Žilinskienės (2005) ir kitų tyrimai, jų veikla yra gana sėkminga. Tačiau kokie veiksniai lemia šią sėkmę? Nors organizacijos sėkmės veiksniai ir jų atskleidimas buvo aptariami K. Lukaševičiaus ir B. Martinkaus (2000), J. Kvederavičiaus (2002), A. Vasiliausko (2002), J. Kvederavičiaus ir D. Lodienės (2002) bei kituose darbuose, Lietuvos kolegijose veikiančių verslo praktinio mokymo firmų sėkmingos veiklos veiksniai dar nebuvo tyrinėjami.

Šie samprotavimai paskatino **tyrimo objektu** pasirinkti verslo praktinio mokymo firmų sėkmingą veiklą ir išskirti tyrimo **probleminį klausimą** - kokie veiksniai lemia VPMF veiklos sėkmę?

Atsižvelgiant į minėtą probleminį klausimą **tyrimo tikslu** buvo pasirinkta atskleisti kolegijų verslo praktinio mokymo firmų sėkmės veiksnius.

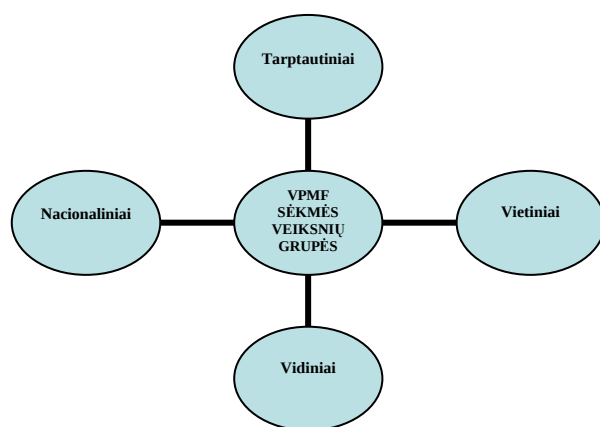
Tyrimas buvo atliktas dviejų kolegijų VPM firmose: Klaipėdos verslo ir technologijų kolegijoje VPMF „Kopija“ ir Vakarų Lietuvos verslo kolegijoje – VPMF „Biurometa“.

Straipsnio tikslo ir probleminio klausimo realizavimui buvo taikomi mokslinės literatūros analizės, giluminio interviu **tyrimo metodai**.

Verslo praktinio mokymo firmų sėkmės veiksmų analizė

Interviu tekstų kokybinė kontentinė analizė leido išskirti keturias kolegijose veikiančių verslo praktinio mokymo firmų sėkmės veiksmų grupes (žr. 1 pav.):

- tarptautinių veiksmų grupė,
- nacionalinių veiksmų grupė,
- vietinių veiksmų grupė,
- vidinių veiksmų grupė.

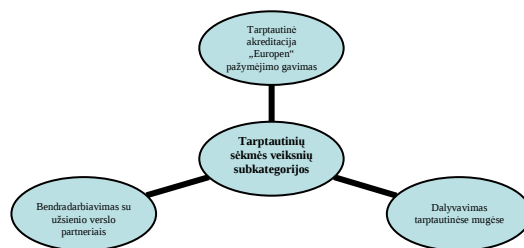
1 pav. Kolegijose veikiančių VPMF sėkmės veiksniai

*Šaltinis: sudaryta autorių

Kontentinės analizės būdu kiekvienoje sėkmės veiksmų grupėje buvo išskirti pogrupiai. Toliau keturiuose poskyriuose pristatomi detalūs kontentinės analizės rezultatai. Kiekvienas poskyris yra skirtas vienai iš kolegijų VPMF sėkmės veiksmų grupei.

1. Tarptautiniai kolegijų VPMF sėkmės veiksniai

Analizuojant tyrimo metu gautus duomenis išryškėjo tarptautinių veiksmų įtaka sėkmingai kolegijų VPMF veiklai. Šioje veiksmų grupėje buvo išskirti trys pogrupiai (žr. 2 pav.).

2 pav. Kolegijose veikiančių VPMF tarptautiniai sėkmės veiksniai

*Šaltinis: sudaryta autorių

Tarptautinė akreditacija ir Tarptautinio Europen pažymėjimo gavimas. Interviu metu buvo išsakyta mintis, kad jų kolegijos VPMF sėkmei daro didelę įtaką tarptautinė akreditacija. VPMF „Kopija“ viena iš pirmųjų pateikė „Simulih“ centrui medžiagą gauti tarptautiniam „Europen“ asociacijos pažymėjimui, o 2005 m. ji buvo akredituota ir gavo Europinį sertifikatą. VPMF „Biurometa“ dar neturi pakankamai įrodymų gauti tokį tarptautinį sertifikatą, kadangi savo veiklą Simulith tinkle yra įregistravusi neseniai. Tačiau ši firma siekia tarptautinės akreditacijos.

Tarptautinė akreditacija reiškia, kad VPMF atitinka Europoje keliamus tokio pobūdžio įstaigoms reikalavimus, kad VPMF sėkmingai organizuoja savo veiklą ir pasižymi sėkmingu vadybos modeliu. Šiuo metu Lietuvoje yra 12 VPMF, kurios yra praėjusios tarptautinę akreditaciją ir yra gavusios atitinkamą „Europen“ pažymėjimą.

Kaip vieną iš svarbiausių subkategorijų, sėkmingam veiklos organizavimui, respondentai išskyrė Tarptautinio Europen pažymėjimo gavimą. Norint akredituotis tarptautiniam Europen pažymėjimui, privaloma atitikti EUROOPEN asociacijos tarptautinius VPM firmoms keliamus reikalavimus. O reikalavimai yra keliami labai griežti. Pirmiausia VPMF turi atitikti EUROOPEN asociacijos keliamus kokybės reikalavimus pagal 5 pagrindines sritis:

- Biuro įranga ir aprūpinimas;
- VPMF struktūra ir organizacija;
- Bendravimas ir ryšiai su kitomis VPMF;
- Pedagoginė komanda: VPMF vadovų teorinės žinios;
- Pedagoginė komanda: mokymai ir vadovavimo gebėjimai.

Sekantis svarbus sėkmingas akcentas, kuris išryškėjo interviu metu, lemiantis sėkmingo modelio vykdymą Verslo praktinio mokymo firmos, kurios nėra akredituotos ir neturi Europen pažymėjimo, negali dalyvauti tarptautinėje veikloje, jos nėra įtrauktos į CC Client programą.

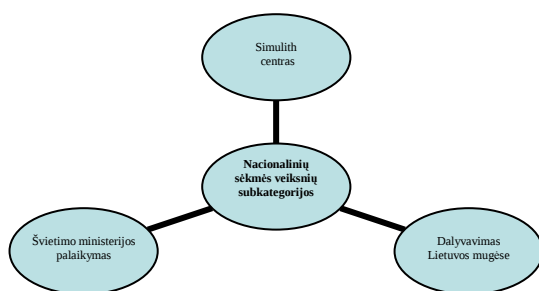
Dalyvavimas tarptautinėse mugėse. Vienas iš praktinio mokymo firmos veiklos kryptių yra studentų dalyvavimas tarptautinėse mugėse. Ruošiantis mugėms ir pasireiškia visų žinių ir kompetencijų realizavimas. Ši veiksnį galima priskirti prie organizavimo funkcijos. Studentai praktiškai išmoka organizuoti, ruošti, atsakingai pasiruošti mugėms. Jie gali ir geba realizuoti savo teorines žinias, nes mugėms reikia nemažai žinių. Mugės daro įtaką ne tik sėkmingam firmos darbui, veiklai, nes jeigu šauniai pasiruošiama mugėms, ir gaunamas palankus rezultatas, tai yra motyvacijos veiksnys, studentai atlikę praktiką perduos atsiliepimus kitiems studentams, kad šių metų mugė buvo sėkminga ir pasiekti užsibrėžti tikslai ir uždaviniai. Studentai stengiasi įgyti pasiruošimo, dalyvavimo, bendradarbiavimo, pačios įmonės veiklos proceso organizavimo kompetencijas. Geriausiai yra nominuojami, tai geriausias atsakymas kaip studentai yra motyvuojami verslo praktinio mokymo firmose. Iš informantų pasisakymų paaiškėjo, kad studentai mugių metu prekiauja ir bendradarbiauja, su kitomis VPMF su kuriais jie metų eigoje nekonkuruoja, nes jų tikslas yra bendradarbiauti. O mugių metu vyksta viskas atvirkščiai, firmos pradeda konkuruoti, studentai stengiasi užmegzti naujus ryšius, pasidalinti kontaktais, ir išmokyti dalyvauti mugėse, nes studentai į kiekvieną mugę atvyksta vis kiti.

Šis veiksnys turi įtakos sėkmingai veiklai, nes dalyvaudami mugėse studentai įgauna patirties, supranta savo padarytas klaidas, susiranda naujų draugų.

Bendradarbiavimas su užsienio verslo partneriais. Informantai padėjo identifikuoti, kad ne tik svarbu yra dalyvauti tarptautinėje veikloje, vyksti į muges, bet šis procesas nevyktų jeigu nebūtų bendradarbiaujama su užsienio partneriais. Šis sėkmės veiksnys svarbus nes, yra palaikomi ryšiai su kitomis verslo praktinio mokymo firmomis tiek Lietuvoje, tiek užsienyje.

2. Nacionaliniai kolegijų VPMF sėkmės veiksniai

Tyrimo metu išryškėjo kategorija **nacionaliniai veiksniai**, kurie įtakoja VPMF veiklos organizavimą. Kategorija apima tris subkategorijas (žr. 3 pav.).

3 pav. Kolegijose veikiančių VPMF nacionalinių sėkmės veiksmų subkategorijos

*Šaltinis: sudaryta autorių

SIMULITH centras. Šis centras ne tik kontroliuoja, bet ir nuo šio centro vertinimo priklauso VPMF tolimesnis sėkmingas darbas. Kiekvienais metais SIMULITH

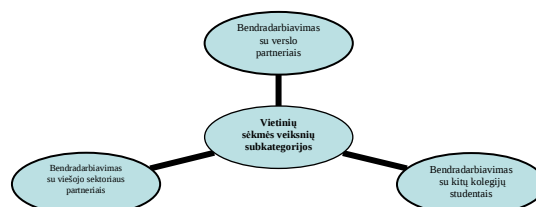
centras renka informaciją, firmos siunčia praktinės mokymo firmos vertinimą už metus. Jeigu už metinį darbą centras VPMF firmą įvertina puikiai, tai ir yra tų metų sėkmingos veiklos rezultatas. Sėkmingam veiklos organizavimui svarbią įtaką turi „Simulith“ centro palaikymas, dėstytojų konsultavimas, seminarų rengimas, jis teikia vadovui konsultacijas įvairiuose srityse.

Dalyvavimas Lietuvos mugėse. Tyrimo metu paaiškėjo, kad VPMF mugė – tai tam tikrose vietose periodiškai organizuojamas renginys, kuriame turi teisę dalyvauti visos verslo praktinio mokymo firmos, siūlančios pirkėjams savo prekes ir paslaugas. Visus mokslo metus verslo praktinio mokymo firmos bendrauja siųsdamos viena kitai katalogus, užsakymus, sąskaitas, važtaraščius, laiškus ar dokumentus paštu, tiek elektroniniu, tiek paprastu, susisiečia internetu bei telefonu ir tik vieną kartą per metus visi susirenka į įspūdingiausią metų renginį VPMF – tinkle verslo praktinio mokymo firmų mugę. Šis veiksnys galima teigti veikia visą VPMF egzistavimo būseną. Nuo šios būsenos ar ji yra teigiama, ar neigiama ir priklauso sėkmė.

Švietimo ir mokslo ministerijos palaikymas. Interviu metu buvo klausama apie sėkmingos veiklos perspektyvas, sėkmingą veiklos organizavimą, prielaidas, sėkmingus veiksmus. Vienas užduotas klausimas įžvelgė ir trūkumus, kuriuos informantai išdėstė teigdami, kad tai yra svarbi problema, dėl praktikos savaičių skaičiaus padidinimo. Galime teigti, kad nacionaliniai veiksniai yra svarbūs verslo praktinio mokymo firmai. Jie tiesiogiai daro įtaką VPMF veiklai, nes apima ir studentus, ir dėstytojus ir studentų realizuojamas kompetencijas.

3. Vietiniai kolegijų VPMF sėkmės veiksniai

Analizuojant vietinius veiksmus, susiformavo trys pogrupai (žr. 4 pav.).

4 pav. Kolegijose veikiančių VPMF vietinių sėkmės veiksmų subkategorijos

Šaltinis: sudaryta autorių

Bendradarbiavimas su verslo partneriais. Tyrimo metu paaiškėjo bendradarbiavimas su verslo partneriais, tai ryšys tarp verslo pasaulio ir imitacinio verslo, kuris yra realizuojamas verslo praktinio mokymo firmose. Tai vienas iš privalomų aspektų, nes firmos vadovas neatitiktų nuo realybės, ir kad studentai pajautų, palygintų ir suprastų kas firmoje imituojama iš tikrųjų adaptuojant pritaiko tam tikrus dokumentus arba procedūras. Iš arčiau susipažindinami su socialinių partnerių veiklą, siūlomomis darbo galimybėmis. Tokio bendradarbiavimo metu dažnai studentai susiranda darbą, užsitikrina sau praktikos

vietą, nes bendravimai su darbdaviais ir socialiniais partneriais gyvai yra veiksnys pritraukiantis jauną žmogų prie norimos specialybės.

Galima teigti, kad kasdien susidurdami su nuolat kintančia verslo specifika bei planuodami verslo perspektyvas, verslo atstovai gali objektyviau prognozuoti konkrečių sričių specialistų poreikį ir apibrėžti jų kompetencijas.

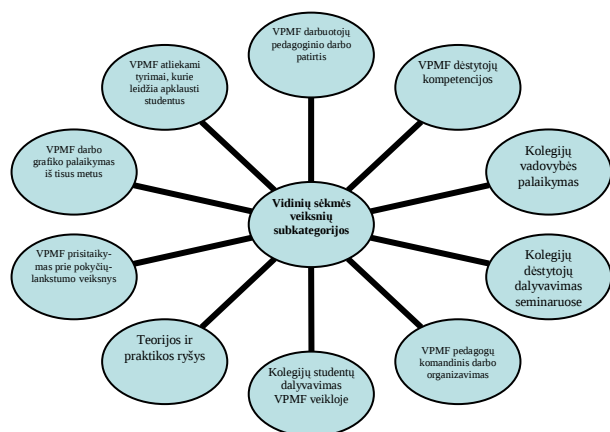
Bendradarbiavimas su viešojo sektoriaus partneriais. Tyrimo metu paaiškėjo, kad VPMF vyksta renginiai studentams kurių metu jie supažindinami su karjeros galimybėmis Vakarų Lietuvoje, su studentų, absolventų ir aukštos kvalifikacijos specialistų duomenų bazėmis internete, su Klaipėdos miesto darbo biržos Jaunimo darbo centro veikla, bei jos pagalba, norint susirasti tiek darbo tiek praktikos vietas.

Iš informantės pasisakymo paaiškėjo, kad VPMF studentai aktyviai dalyvauja kasmetiniuose renginiuose „PROFAS“, „Verslo plano turnyras“ ir kituose.

Bendradarbiavimas su kitų kolegijų studentais. Informantai padėjo identifikuoti, kad VPMF dirbantys studentai ištisis mokslo metus bendradarbiauja (perka, parduoda, pasirašinėja bendradarbiavimo, pirkimo – pardavimo sutartis, organizuoja susitikimus, seminarus, veda derybas) su kitų kolegijų VPMF studentais.

4. Vidiniai kolegijų VPMF sėkmės veiksniai

Analizuojant susistemintą medžiagą išryškėjo **vidinių veiksmų** įtaka sėkmingai VPMF kolegijų veiklai. Ši veiksmų kategorija leido daugiausiai išskirti pogrupių, nes labai plačiai ir daug buvo gauta medžiagos interviu metu. Galima išsamiai pateikti net dešimt pogrupių (žr. 5 pav.).

5 pav. Kolegijose veikiančių VPMF vidinių sėkmės veiksmų subkategorijos

Šaltinis: sudaryta autorių

VPMF Darbo patirtis. Tyrimo metu paaiškėjo, kad sėkmė ir galutiniai rezultatai kolegijų verslo praktinio mokymo firmose priklauso ir nuo vadovo darbo patirties. Informantai padėjo identifikuoti kiek metų dirba šioje sistemoje. Yra iliustruojamas praktinės veiklos modelis, kuris panašus į prekybinę įmonę. Galima daryti prielaidą, jei VPM firmoje yra mažiau skyrių, tai negalima atlikti

konkrečių funkcijų: pvz. jei nėra tarptautinio skyriaus, nevyksta prekyba su užsienio partneriais.

VPMF Dėstytojų kompetencijos. Iš informantų pasisakymų paaiškėjo, kokias savybes turi turėti VPMF vadovas, kokias kompetencijas, kad galėtų vesti praktinio mokymo paskaitas. Norima, kad pirmiausiai būtų energingas, kompetentingas, firmos vadovas, kadangi nuo vadovo veiklos ir jo gebėjimo priklauso firmos aprūpinimas galbūt ne tik viduje bet ir iš išorės ryšiai su socialiniais partneriais ir t.t. Analizuojant vidinius veiksmus, šis veiksnys akivaizdžiai daro įtaką akreditacijos pasirošimui ir Europen pažymėjimo gavimui, nes šis veiksnys analizuoja vadovo kompetencijas, nes nuo vadovo kompetencijų priklauso tinkamas pasirošimas akreditacijai, ir sėkmingas jos įvertinimas.

Kolegijų Vadovybės palaikymas. Sėkmės faktorius neapsiriboja tik vadovo kompetencijomis, bet svarbu yra organizacijos, kurioje yra įsikūrusi verslo praktinio mokymo firma, palaikymas. Galima paminėti neturint organizacijos palaikymo nebūtų įmanoma dalyvauti įvairiuose renginiuose pvz.: mugės, parodos ir t.t. Nebūtų galima įdiegti naujų technologijų, realizuoti reikiamų kompetencijų, kurios yra ugdomos praktikos metu. Studentai yra pagrindinis sėkmės garantas, nes mokymo firmos yra skirtos jiems. Vadovybės palaikymas, net jeigu kartais būna ir tik žodinis, yra labai svarbus veiksnys sėkmingai VPMF veiklai.

Galima teigti, kad be šio veiksnio neegzistuos nei viena verslo praktinio mokymo firma, tai yra garantas veiklos planavime, organizavime ir kontrolėje. Sunku būtų įsivaizduoti, ką turėti daryti tokia nedidelė verslo praktinio mokymo firma jeigu neturėtų vadovybės palaikymo.

Kolegijų dėstytojų dalyvavimas seminaruose. Dalyvaujant įvairiuose seminaruose, kuriuos rengia Simulith centras, yra galimybė pradėti save garsinti vietiniuose renginiuose, tai yra vienas iš sėkmės veiksmų.

VPMF pedagogų komandinis darbo organizavimas. Informantai padėjo identifikuoti, kiek dėstytojų dirba ir kaip yra sudarytas VPMF pedagoginis kolektyvas. Kad vienoje VPMF firmose gali būti didelė pedagogų komanda, bet už visą šios firmos veiklos organizavimą, studentų darbą yra atsakingas tik vienas žmogus, darbuotojas, pedagogas. Ši pedagoginė komanda atsako už visus renginius, juos organizuoja, rodo savo iniciatyvą, nes tik nuo jų darbo priklauso koks bus rezultatas VPMF mugių metu, kaip firmos atitiks lūkesčius, kaip save pateiks, reklamuos, ar pritrauks administracijos susidomėjimą atliekamu savo darbu.

Kolegijų studentų dalyvavimas VPMF veikloje. Kolegijose steigiamų VPM firmų tikslas yra suteikti studentams galimybes atlikti praktiką realioje įmonėje. Svarbu, kad šią veiklą palaikytų studentai, nes tai yra vienas iš sėkmingos veiklos veiksmų. Nes svarbiausias ir paskutinis šių paslaugų gavėjas yra visgi studentas.

Iš informantų pasisakymų paaiškėjo, kad studentas atėjęs į VPMF turi suprasti ryšį tarp savo specialybės ir praktinio mokymo firmos keliamų tikslų, uždavinių. Jis turi sieti tai su savo ateitimi ir pačios firmos tikslai ką turi išmokti ir gebėti išmokti praktikos metu studentas,

turėtų atspindėti ir paties studento norus. Studentai kiekvienais metais dalijasi savo patirtimi rengiamuose moksliniuose-praktiniuose seminaruose, skaitydami pranešimus, taip pat dalyvaudami nacionalinėse VPMF mugėse.

Matome, kad be studento, kuris ateina į verslo praktinio mokymo firmas, norinčio realizuoti savo teorines įgytas kompetencijas, tikrai nebūtų sėkminga.

Teorijos ir praktikos tarpusavyje ryšys. Kiekvienoje aukštojoje mokykloje yra praktikos moduliai. Labai svarbu, kad šie moduliai atitiktų praeitą teorines paskaitas ir įgytas teorines žinias, kurias praktikos metu galėtų realizuoti studentas. Todėl tyrimo metu paaiškėjo svarbus aspektas, teisingai ir tinkamai pasirinkti verslo sritį, nes tai yra sėkmingos veiklos veiksnys, kuri būtų pritaikoma tiksliai toms specialybėms kurios atlieka praktiką toje verslo praktinio mokymo firmoje. Tie tikslai turi sudominti studentą, ir realizuojami pagal jo turimas teorines žinias.

Studentai turi galimybę pritaikyti teorijoje gautas žinias praktikos metu VPM firmoje, bet reikalingas ir kolegijoje dėstančių dėstytojų dėmesys bei bendradarbiavimas su VPMF vadovu - tai puiki galimybė ne tik susieti teorijoje dėstomą medžiagą su praktika, bet ir rengti įvairius projektus.

VPMF prisitaikymas prie pokyčių - lankstumo veiksnys. Organizacijų pokyčiai šiuolaikinėje aplinkoje jau tampa esminiais. Siekiant užtikrinti esminių pokyčių sėkmę, organizacija turi būti pasiruošus aktyviai (ir sėkmingai) veikti visiškai neprognozuojamoje aplinkoje. Todėl interviu metu buvo keletą kartų akcentuojama, kad ir VPMF turi taikytis prie pokyčių, kad firmos veikla būtų laksti. Iš informantų pasisakymų paaiškėjo, kad kas treji metai vyksta pakartotinis atestavimas, kokia padaryta pažanga, pažengta į priekį tam tikrose srityse. Firmos turi ne tik reaguoti į naujoves, bet ir keisti dokumentaciją, bet ir pritaikyti juos imituojant skyriuose. Svarbu reaguoti į edukacinius pokyčius.

VPMF darbo grafiko palaikymas iš tirus metus. Norint, kad prieš tai visi išvardinti veiksniai, kurie daro įtaką sėkmingai VPMF veiklai, vyktų sklandžiai privalo būti nepertraukiamas darbo grafikas. Tyrimo metu paaiškėjo, kad praktikos vyksta ištisus mokslo metus. Šis veiksnys svarbus VPMF veiklos efektyvumui, nes jeigu firma nedirbs ištisus mokslo metus, ji negalės teisingai organizuoti savo veiklos, laiku planuoti, organizuoti, kontroliuoti, nes gali visos naujienos, prekės, korespondencija pasenti. Veikla turi būti vykdoma ištisus metus, tik kartais ženkliai būna sumažintos kontaktinės valandos, ko pasekoje kartais nėra laiko gilintis į kai kuriuos dalykus, kurie gali studentams labai praversti realiame gyvenime.

VPMF atliekami tyrimai, kurie leidžia apklausti studentus. Iš informantų pasisakymų paaiškėjo, kad jau keletą metų atliekami tyrimai – kai yra apklausiami studentai atėję į praktiką. Jie yra apklausiami praktikos pradžioje ir pabaigoje, siekiant išsiaiškinti su kokiomis kompetencijomis jie ateina, kokias žinias turi, ir kokiomis jau naujomis įgytomis praktikos metu kompetencijomis studentai išsina. Kiekvienais metais tiek kolegija, tiek patys studentai daro įvairius tyrimus, kad išsiaiškinti VPMF naudingumą. Taip pat ruošiasi mažam renginiui, kad

galėtų pristatyti kolegijos bendruomenei kas tai yra VPMF ir kokia jos nauda atliekančiam čia praktiką studentui.

Apibendrinant galima teigti, kad tyrimo metu visi keturi išskirti veiksniai tarptautiniai, nacionaliniai, vietiniai ir vidiniai yra svarbūs abiejose kolegijų verslo praktinio mokymo firmose.

Išvados

Mokymo institucijose, kuriose įkurtos verslo praktinio mokymo firmos, siekia ugdyti verslumą, reikalingą integracijai į darbo rinką. VPM firmos suteikia galimybę patirti verslo valdymo ypatumus, naudojant tikrus dokumentus, informacines technologijas, įvairią programinę įrangą. Verslo praktinio mokymo firmoje yra ugdomi studentų socialiniai, techniniai, profesiniai įgūdžiai, kurių dėka darbuotojai, dirbami atsakingo asmens lygmenyje gali save išbandyti ir realizuoti įvairiose situacijose. Praktinio mokymo metu svarbią vietą užima studentų sugebėjimas pritaikyti teorines įvairių mokomųjų dalykų žinias praktiškai. Kaip studentai sugeba susisteminti įgytas žinias, nustatyti tarpdalykinių ryšių turinį ir loginį pagrindimą, priklauso darbuotojų atlikto darbo kokybė praktinio mokymo firmoje.

Atlikus tyrimą interviu metodu, galima išskirti 4 sėkmės veiksnius t.y. tarptautiniai, nacionaliniai, vietiniai, vidiniai.

Galima teigti, kad tyrimo metu visi keturi išskirti veiksniai tarptautiniai, nacionaliniai, vietiniai ir vidiniai yra svarbūs abiejose kolegijų verslo praktinio mokymo firmose. Jie sudaro sistemingą visumą, kuri leidžia kolegijų verslo praktinio mokymo firmoms teisingai planuoti, organizuoti, kontroliuoti šių firmų veiklą, sėkmingai siekti užsibrėžto tikslo, realizuoti studentų numatytus praktikos uždavinius, kompetencijas, pateisinti numatytus lūkesčius ir siekti galutinio rezultato, tai dalyvavimo Lietuvos bei tarptautinėse VPMF mugėse.

Literatūra

1. Bagdonas, E. (2002). *Verslo žaidimai*. Kaunas: Technologija.
2. Balvočiūtė, R. (2005). *Verslo imitavimo įmonės kūrimas ir veiklos procesai*. Šiauliai: VŠĮ ŠU leidykla.
3. Europen asociacijos kokybės reikalavimai VPM firmai ir praktikančiui. Prieiga internetu www.europen.info/practicefirms.net/ [žiūrėta 2008-01-23]
4. Janulevičienė, B., Paškevičienė, M., Olbutienė, D. (2005). Praktinių įgūdžių ugdymo aktualijos ir problemos profesinėje mokykloje. *Praktinio mokymo firmų patirtis ir problemos integracijos į ES kontekste. Mokslinių straipsnių rinkinys*. Utena: UAB „Utenos spaustuvė“.
5. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: Technologija.
6. Kavoliūnienė, D. (2005). Verslo praktinės mokymo firmos reorganizavimas į žinių organizaciją. *Praktinio mokymo firmų patirtis ir problemos integracijos į ES kontekste*. Utena: UAB „Utenos spaustuvė“.
7. Kovaliūnienė, D. (2005). *Verslo praktinės mokymo firmos reorganizavimas į žinių organizaciją*. Utena: UAB „Utenos spaustuvė“.
8. Kučinskas, V., Kučinskienė, R. (2000). *Socialinis darbas švietimo sistemoje*. Klaipėda: KU.
9. KVTK informacija apie praktinį mokymą. Prieiga internetu www.klvtk.lt.
10. Laužackas, R. (2005). *Profesinio rengimo metodologija*. Kaunas: VDU leidykla
11. Laužackas, R., Rimkevičienė, V., Lukoševičius, A., Beresnevičienė, D. (2006). *Veiklos pasaulis ir profesinis rengimas. Besimokančiojo knyga*. Kaunas: VDU leidykla

12. Laužackas, R., Danilevičius, E., Gurskienė, O. (2004). *Profesinio rengimo reforma Lietuvoje parametrai ir rezultatai*. Vilnius: VDU leidykla.
13. *Lietuvos mokslo ir technologijų baltoji knyga*. (2001). Vilnius: Justitia.
14. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. *Nacionalinė Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa*. 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimas Nr. 1270. Valstybės žinios, 2005 11 26, Nr. 139-5019.
15. Lukoševičius, K., Martinkus, B. (2000). *Mažųjų ir vidutinių įmonių vadyba*. Kaunas: KTU.
16. Mikalkevičienė, D. (2005). Verslo praktinio mokymo firmos veikla – galimybė stiprinti praktinio ir teorinio mokymo ryšius. *Praktinio mokymo firmų patirtis ir problemos integracijos į ES kontekste*. Utena: UAB „Utenos spaustuvė“.
17. Narkūnienė, R. (2005). *Verslo praktinio mokymo firmų pasirengimo suaugusiųjų praktinio mokymui galimybių įvertinimas*. Utena: UAB „Utenos spaustuvė“.
18. Petkevičienė, J. (2005). Praktinio mokymo firmų veiklos vertinimas Lietuvos kolegijose. *Praktinio mokymo firmų patirtis ir problemos integracijos į ES kontekste*. Utena: UAB „Utenos spaustuvė“.
19. Rupšienė, L. (2007). *Kokybinių tyrimų duomenų rinkimo metodologija*. Klaipėda: KU leidykla.
20. *Simulith centro informacija*. Prieiga internetu <http://sl.viko.lt> [žiūrėta 2008 – 02-14].
21. Stonienė, A. (2007). Verslo praktinių mokymų firmos – studentų kompetencijų tobulinimo niša. *Verslo praktinio mokymo firmos Lietuvoje: poveikis verslumo plėtrai*. Vilnius: Simulith centras.
22. Stoškus, S., Beržanskienė, D. (2005). *Pokyčių valdymas*. Šiauliai: ŠU leidykla.
23. Vasiliauskas, A. (2002). *Strateginis valdymas*. Kaunas: Spindulys.

BUSINESS PRACTICAL LEARNING ENTERPRISES SUCCESS FACTORS

Rasa Romerytė-Šereikienė, Jurgita Martinkienė, Adelė Stonienė, Rimantė Morkūnienė

S u m m a r y

One of the tools for entrepreneurship learning and various age, gender and social group people integration in labour market is business practical learning enterprises, which operate in educational institutions.

One of the tools for entrepreneurship learning and integration of various age, gender and social group people in to labour market is business practical learning enterprises, which operate in educational institutions. They improve entrepreneurship by practice also by giving of the most lacking theoretical knowledge and practical entrepreneurship skills.

Factors of organizations success are described in various scientific literature sources, but success factors of Lithuanian business practical learning enterprises works haven't been analyzed. Given reasoning prompted to choose the successful activity of business practical learning enterprises as object of research and set the problem-oriented question of research – what determines success of business practical learning enterprises?

In consideration of aforesaid problem-oriented question as objective of research was chosen to discover the success factors of business practical learning enterprises.

Research revealed four success factors of business practical learning enterprises: international, national, local and inner. These factors compose systemic unit, which enables business practical learning enterprises to plan, organize and control the work of these firms. Successfully realize student study objectives, improve competences and successfully reach final results by participating in Lithuania and international business practical learning enterprise markets.